

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 882 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	10
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarini tashkil etishning nazariy asoslari	18
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmuratovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	24
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	27
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari	32
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	40
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	45
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	50
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozoridagi faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	55
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	63
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	67
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	72
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	77
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	84
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	88
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedAgogik metodlar yordamida amalga oshirish....	93
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	98
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	105
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	110
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	116
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	121
Saidqulova Furuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	125
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	129
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	

Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari	136
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	143
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	
Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	149
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi	154
Abdulloev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari.....	159
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili.....	165
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish.....	169
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	173
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari	178
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	183
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	186
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	192
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	196
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm.....	201
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	207
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	211
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	216
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	223
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране.....	228
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	232
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане.....	237
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	243
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях.....	249
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	

Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана.....	255
Саитхамолов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	261
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	266
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	271
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili.....	276
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	
Globalashuv sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	282
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children.....	286
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment.....	291
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammot qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	296
Avazov Iloxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	301
Axrorov Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	309
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	314
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	319
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	325
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	330
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	334
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.....	339
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	343
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	348
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitda xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	352
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitda telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	356
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari.....	360
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarning moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	366
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	371
Xodjayev Anvar Rasulovich	

Transport Decarbonization Strategy.....	377
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	382
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	387
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi	390
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	394
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	399
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	404
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	409
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi	416
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	
Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	421
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий	427
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	432
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	438
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	442
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	447
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	453
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari.....	460
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari	467
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	471
А. Бектемиров, Б.М. Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	478
Saidov Hayotjon Raxmatulloyevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	482
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	485
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi	490
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	

Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish Xamidova Z. U.	495
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati..... Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	501
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi..... Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	505
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish..... Shaymatova Nargiza Ashurovna	511
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari..... Shodmonova Odina G'ofur qizi	516
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili..... Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	520
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati..... Eldor Uskanov	525
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari Yusupova Jamila Karamatdinovna	530
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida) Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	534
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash..... Sobirov Azizbek Avzbekovich	541
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari..... Gadaev Ismat Yadgarovich	548
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	551
O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari..... Kobilova Nasiba Xurramovna	554
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	561
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market..... Musyeva Shoira Azimovna	566
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi..... Odina Nabiyeвна Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	570
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish..... Rashidova Xadicha Tursunalievna	575
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modellashtirish yo'llari Raxmanov Mexridin Sindarovich	581
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba..... Tashmatov Rustam Xusanovich	586
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	592
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti..... Zilola Jumanova	595
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан Абдуллоев Фуркат Олимджонович	602
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана..... Кадиров Алишер Исмаилович	607
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов Раупов Жамшид Рашидович	611

O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar.....	617
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	622
Камалов Камолатдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni	626
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	630
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotelling.....	635
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	644
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: ATB "Aloqabank" misolida.....	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	654
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	658
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	663
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	667
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	673
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	684
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	689
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	694
O. N. Djurayev	
Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	699
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	705
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	711
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	716
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	723
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	731
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish.....	738
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	744
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida.....	749
Muminova Elnoraxon Abduraimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari	754
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	

Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	759
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	766
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонов Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	774
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish.....	780
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений.....	787
Жанзаков Бекзот, Жонузиков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati.....	795
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	802
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махомадризовна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	806
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	814
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari.....	819
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	823
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	832
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptoalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollar	835
Berdiqulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	837
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	843
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash.....	846
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	856
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	863
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	872
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	876
Алиева С.С.	

TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY INJINIRINGNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI

Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich

PhD, "International School of Finance Technology and Science"
instituti dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tijorat banklari uchun moliyaviy injiniringni qo'llash kelajakda ham muhim ahamiyatga ega bo'lishi, bu yondashuv banklar ro'yxatga oladigan daromad manbalarining diversifikatsiyasi va bank xizmatlari sifatini doimiy yaxshilashga olib kelishi, bundan tashqari, moliyaviy injiniring bank sektori taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi, uzoq muddatli iqtisodiy barqarorligini oshirishi ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, bank sektori, diversifikatsiya, investitsiya, moliyaviy injiniring.

Abstract: This article considers that the application of financial engineering for commercial banks will be important in the future, that such an approach will lead to the diversification of income sources that banks will transfer, and to the continuous improvement of the quality of banking services, in addition, that financial engineering will have a positive impact on the development of the banking sector, increase its long-term economic sustainability.

Key words: commercial banks, banking sector, diversification, investments, financial engineering.

Аннотация: В данной статье рассматривается, что применение финансового инжиниринга для коммерческих банков будет иметь важное значение и в дальнейшем, что такой подход приведет к диверсификации источников доходов, которые банки будут перечислять, и к постоянному улучшению качества банковских услуг, кроме того, что финансовый инжиниринг положительно скажется на развитии банковского сектора, повысит его долгосрочную экономическую устойчивость.

Ключевые слова: коммерческие банки, банковский сектор, диверсификация, инвестиции, финансовый инжиниринг.

KIRISH

Tijorat banklarining qimmatli qog'ozlar bozorida ishtirokini kengaytirish, ular orqali oladigan daromadini oshirish masalasini dolzarb bo'lib qolmoqda. Ushbu holat, rivojlanayotgan davlatlarning jahon bank bozorida o'z o'rnini egallashda banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi faoliyatini yanada takomillashtirish borasidagi ilmiy yondashuvlarga katta e'tibor qaratish zaruratini keltirib chiqarmoqda. Xususan, jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozdan keyin har bir davlat banklari faoliyatini tahlil qilishda bank bozorida moliyaviy injiniring tizimini yaratish borasidagi ilmiy tadqiqotlar olib borish, mamlakat bank tizimi daromadini oshirishga sabab bo'lmoqda.

Jahonda qimmatli qog'ozlar bozorida olib borilayotgan amaliyotlar bilan bog'liq risklarni xedjerlash, portfelni shakllantirish, kriptovalyutani tartibga solishda raqamli va kriptografik usullardan foydalanish muammolari iqtisodchi-olimlar tomonidan o'rganilmoqda. Moliyaviy integratsiyaning chuqurlashuvi sharoitida fond birjalariga mablag'larni jalb qilishni diversifikatsiyalash zarurati, sarmoyadorlar o'rtasida aktivlar bo'yicha risklarni taqsimlash imkoniyati, bitkoin va moliyaviy injiniringdan fond va valyuta bozorlarida foydalanish usullari tadqiq qilinmoqda. Qimmatli qog'ozlar bozorida spekulyativ holatlarni cheklash maqsadida moliyaviy injiniring bilan bog'liq amaliyotlarni olib borish hamda moliyaviy instrumentlarning yangi paydo bo'layotgan turlarining fond bozorlariga moslashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish bo'yicha tadqiqotlar olib borilmoqda.

Yangi O'zbekistonni rivojlantirish va Uchinchi Renessans po'ydevorini barpo etish borasida amalga oshirilayotgan tub o'zgarishlar va islohotlarning maqsadi, mazmun-mohiyati hamda ustuvor yo'nalishlari, milliy taraqqiyot istiqbollari tarkibida pul-kredit siyosati instrumentlaridan samarali foydalanish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ushbu maqsadlarga erishish yo'lida ilg'or xalqaro tajribada qo'llaniladigan instrumentlardan foydalangan holda pul-kredit siyosatini yanada takomillashtirish, shuningdek, valyutani tartibga solishda zamonaviy bozor mexanizmlarini bosqichma-bosqich joriy etish, milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash maqsadga muvofiqdir.

ADABIYOT SHARHI

Qator iqtisodchi olimlar tomonidan tijorat banklarida moliya injiniringi deganda banklar tomonidan ko'rsatiluvchi moliyaviy xizmatlarning soni va sifatini oshirish, tijorat bankining likvidliligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlash imkonini beruvchi tadbirlar majmui tushuniladi. Bunda banklarda moliya injiniringining bosh maqsadi – innovatsion bank mahsulotlarini yaratish va takomillashtirish yo'li bilan qo'shimcha foyda olish bo'lib, innovatsion bank mahsulotlarida risk, daromadlilik va likvidlilik o'rtasidagi optimal nisbat ta'minlanishi kerak, deb hisoblangan.

Robert Kolbning fikricha, moliya injiniringi – arbitraj imkoniyatlarini yaratish uchun risklarni boshqarishga qaratilgan mukammal muammolarni hal etishda mukammal moliyaviy mahsulotlarni yaratish bilan birga moliyaviy instrumentlar standartlari kombinatsiyasida moliyaviy derivativlarni qo'llash hisoblanadi. Moliya injiniringining eng sodda ta'rifi Yahoo Internet-sayti lug'atida quyidagicha berilgan: "Moliya injiniringi – yangi moliyaviy mahsulot yaratish uchun mavjud moliyaviy instrumentlarni kombinatsiyalash yoki dekompozitsiyalash". Shu bilan birga, mazkur tushunchalar ta'rifida moliya injiniringini risklarni boshqarish mazmunining sinonimi sifatida o'rganish mumkinligi bois to'liq hisoblanmaydi.

Mazkur tushuncha moliya injiniringini innovatsiyadan tobe kategoriyaga aylantiradi, bu yondashuv bir tomondan to'g'ri, chunki avvalambor ma'lum moliyaviy innovatsiyalarga talab paydo bo'ladi, keyinchalik moliya injenerlari o'z nazariy bilim va amaliy ko'nikmalari asosida yangi moliyaviy mahsulot va xizmatlarni yaratadilar.

Ikkinchi tomondan, ushbu tushuncha ta'rifi to'liq bo'la olmaydi. Chunki moliya injenerlari nafaqat yangi moliya instrumentlarning yaratuvchilari sifatida, balki ular innovatsiyalar uchun zamin yaratuvchilar sifatida xizmat qilishlari dardor.

Ayrim tadqiqotchilar moliya injiniringi – bank biznesining strategiyasi bo'lib, moliyaviy instrumentlar va moliyaviy texnologiyalarni ishlab chiqish yo'li bilan ichki va tashqi muhitning o'zgarishini hisobga olgan holda mavjud va bo'lg'usi mijozlarning ehtiyojlarini yuqori darajada qondirishga qaratilgan bo'lishi zarur deb hisoblaydilar. Bunda banklarda moliya injiniringining 3 turi mavjudligi e'tirof etiladi: joriy moliya injiniringi; rivojlanish moliya injiniringi; inqirozli moliya injiniringi.

Banklarda moliya injiniringi deganda bank va mijozning manfaatlariga mos keluvchi turli hildagi bank mahsulotlari bilan mijozlarni moliyaviy ta'minlash hamda yangi moliyaviy instrumentlar va moliyaviy texnologiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish, mavjud instrument va texnologiyalar yordamida moliyaviy muammolar hal etish uchun yangi yondashuvlarni ijodiy qidirib topish hisoblaadi.

Bu o'rinda joriy moliya injiniringi bankning mavjud mijozlari ehtiyojlarini qondirishga qaratilganligi ta'kidlanadi. Rivojlanish moliya injiniringi bankning bo'lg'usi mijozlariga yo'naltirilgan va kelgusida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan ehtiyojlarni qondirishga mo'ljallangan.

Qator iqtisodchi olimlar tomonidan tijorat banklarida moliya injiniringi deganda banklar tomonidan ko'rsatiladigan moliyaviy xizmatlarning soni va sifatini oshirish, tijorat bankining likvidliligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlash imkonini beruvchi tadbirlar majmui tushuniladi. Bunda banklarda moliya injiniringining bosh maqsadi innovatsion bank mahsulotlarini yaratish va takomillashtirish yo'li bilan qo'shimcha foyda olish bo'lib, innovatsion bank mahsulotlarida risk, daromadlilik va likvidlilik o'rtasidagi optimal nisbat ta'minlanishi kerak, deb hisoblanadi. Masalan, G.S. Panovanning fikricha, moliya injiniringi banklarda, birinchi navbatda, ularning depozit bazasi yetarliligini ta'minlash imkonini berishi lozim. Yu.S.Maslenchenkovning fikriga ko'ra, banklarda moliya injiniringi deganda bank va mijozning manfaatlariga mos keluvchi turli xildagi bank mahsulotlari bilan mijozlarni moliyaviy ta'minlash tushuniladi.

A.N. Morozning fikriga ko'ra, moliya injiniringi – yangi moliyaviy instrumentlar va moliyaviy texnologiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish hamda mavjud instrument va texnologiyalar yordamida mavjud moliyaviy muammolar hal etish uchun yangi yondashuvlarni ijodiy qidirib topishdir.

Muallifning fikricha, N. Lunyakovning banklar moliya injiniringiga bergan ta'rifi yuqorida e'tirof etilgan boshqa ta'riflarga nisbatan mukammalroq hisoblanadi. Ammo bu ta'rifda ikki muhim jihat e'tibordan chetda qolgan. Birinchisi – mavjud bank mahsulotlari sifatini oshirish, ikkinchisi esa – risklarni boshqarish amaliyotini takomillashtirishdir. Muallifning fikricha, "moliya injiniringi" bilan "moliyaviy innovatsiyalar" tushunchalarini birbiridan ajratish shartlidir. Chunki ikkala konsepsiya ham o'z ma'nosiga ko'ra innovatsiyalarni yaratish va joriy etishda moliyaviy faoliyatning ijodiy yondashuviga asoslangan jarayon hisoblanadi, demak ular mazmun-mohiyatining o'zaro qarama-qarshiligi mavjud emas.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash orqali, bank xizmatlari va mahsulotlarini ta'sirchanligi baholash, statistik tahlil usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI

Tijorat banklari moliya bozoridagi aktiv ishtirokchilar hisoblanadi, bunda ular riskni minimallashtirishda, foydani ko'paytirishda hamda zararni kamaytirish hisobiga fond, valyuta va pul bozorlari vositalaridan foydalaniladi. Bu holatni bank faoliyatiga injiniringni qo'llash deb baholash mumkin. Ikkinchi tomondan banklarning maxsus mahsulotlari bo'lib, bulardan foydalanish alohida yangi sohasini kiritishni ya'ni bank injiniringni kiritishni zaruratini keltirib chiqaradi.

1-rasm: Injiniring klassifikatsiyasi ^[1]

Moliyaviy injiniring jarayonlari orqali texnologiyani bank sohasida qo'llash u bank faoliyatining barcha jarayonlari bank mahsulotlari, operatsiyalari va boshqa yo'nalishlarida qo'llaniladi. Bundan kelib chiqadiki moliyaviy injiniring hamda moliyaviy menejment (bank) o'rtasidagi bog'liqlik jarayonlarini baholashda, ular uchun umumiy tushuncha bo'lgan ya'ni risklarni kamaytirishga asosiy omillardan biri hisoblanadi. Bu ikki tushuncha o'zining boshqaruv tizimi obyektiga ega bo'lib, moliyaviy (bank) menejmenti maqsadi ikkiga ya'ni taktik va strategikga ajratiladi ^[1].

Bank menejmentini asosiy maqsadi sifatida quyidagilarni belgilab olish mumkin:

- maksimal foydaga erishish;
- bankni aksionerlari va kreditlari tomonidan uning faoliyatini moliyaviy ta'sminlash va rivojlantirish;
- bank faoliyati samaradorligini oshirish;
- riskni boshqarish.

Hozirgi vaqtgacha bank faoliyatida moliyaviy injiniringning iqtisodiy samaradorligini baholovchi aniq yo'nalish mavjud emas, moliyaviy injiniringni bank faoliyatiga qo'llashni yagona umumlashgan g'oyasi, tamoyillari, funksiyalari, aniq maqsadga yo'naltirilgan konsepsiyasi yaratilmagan. Bu esa bank sohasida moliyaviy injiniringni qo'llashning metodologik asosini yaratish va shu asosida yangi mahsulotlarni qo'llash tamoyillarini tavsiya etadi.

Raqamli transformatsiyaga e'tibor qaratish, bank mijozlari uchun imtiyozlarga vositachilik qiladigan yangi texnologiyalarni yaratish va taklif qilish bizning bozor barqarorligimizni oshirishga imkon beradi.

Shuningdek, quyidagilarni ta'kidlash kerak: bozorga moliyaviy injiniring innovatsiyalarni taklif qilish va joriy etishda banklar nafaqat o'z daromadlarini oshirishga intilishlari balki, risklardan himoyalanih ham tavsiya etiladi. Raqobat o'sgan va talab to'liq tiklanmagan zamonaviy sharoitda "xavfsizlik chegarasi", "bozor barqa-

rorligi"ni yaratish, kredit riskini kamaytirish va foiz daromadlarini yaxshilash yanada muhim hisoblanadi va sheriklar oldida ishonchni mustaxkamlab beradi. Banklar hozirgi voqelikda o'z xizmatlarini diversifikatsiya qilib, iste'molchilarning turli toifalarini bir-biridan farq qiladigan kredit mahsulotlarini taklif qiladilar. Boshqacha qilib aytganda, banklar o'zlarining bozor ulushini oshirishga, bozor jarayonlariga ta'sir o'tkazishga, tendensiyalarni yaratishga va o'z mijozlarining ehtiyojlariga e'tibor qaratish orqali o'zlarining barqarorligini oshirishga intilishadi, bu ko'pincha yangi texnik va texnologik asosda hal qilinadi.

Dastlabki bosqichda moliyaviy injiniring yoki yangilangan kredit yoki innavatsion bank mahsulotini yaratishda ixtisoslashtirilgan marketing tadqiqotlarini o'tkazishni o'z ichiga olgan jiddiy tahliliy ishlarni bajarish kerak; innovatsiyalarni jalb qilish, ya'ni kross-kanal axborot resurslaridan foydalanish asosida bozorning rivojlanish tendensiyalarini hisobga olgan holda kelajakdagi ehtiyojlarni prognoz qilish talab etiladi.

Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida moliyaviy injiniring asosida bank innovatsiyalarini tashkil etishga qiziqish uyg'otadigan bir qator obyektiv shartlarni aniqlashimiz mumkin, ya'ni:

- zamonaviy iqtisodiyot, umuman olganda, innovatsion o'sishga va iste'molchilarning xizmatlar va innovatsiyalarga bo'lgan talablariga qaratilganligi;
- bank tuzilmalari faoliyatidagi yangiliklarni hozirgi iqtisodiy vaziyatga xos bo'lgan umumiy tendensiyaning namoyon bo'lishining alohida holati deb hisoblash mumkinligi;
- bank sohasidagi yangiliklar modifikatsiyaga yoki mahsulotning o'ziga nisbatan zamonaviy yechimga asoslanganligi;
- zamonaviy formatdagi bank ishi kundalik faoliyatida, hamkorlar va iste'molchilar bilan ishlashda axborot texnologiyalariga tayanganligi;
- sun'iy intellekt, blokchayn va hisoblash texnologiyalari foydalangan holda masofaviy bank xizmatlarini olib borilishi.

Bankni raqamlashtirish sharoitida o'zgartirishni o'z ichiga olgan tendensiyalar doirasida ikkita ustuvor yo'nalish qayd etilgan: ulardan biri raqamli texnologiyalar asosida yaratilgan va ko'rsatilayotgan yangi bank mahsulotlarini ishlab chiqarish; ikkinchi yo'nalish bank sektoridan tashqarida faoliyat yuritadigan kompaniyalar bilan o'zaro aloqalarni mustahkamlash va bank bilan birgalikda ular klassik bank mahsulotlariga tegishli tarkib va xizmatlar shaklida iste'molchilar uchun qadrlı bo'lgan bankdan tashqari mahsulotlar hisoblanadi.

2-rasm: Bank innovatsiyalarini amalga oshirish jarayonining modelashtirishdagi afzalliklari [2]

Banklarning turli boshlang'ich sharoitlari, ularning salohiyati va raqamli muhitda o'zgarish imkoniyatlarini hisobga olgan holda, innovatsiyalarni amalga oshirish doirasidagi o'zgarishlar, shuningdek, moliyaviy xizmatlarning ma'lum joylarida joylashgan kichik tuzilmalardan tortib, keng ko'lamli bank va bankdan tashqari xizmatlarni taklif qiluvchi yirik ekotizim egalariga qadar sezilarli darajada farq qiladi.

Bank xizmatlari bozorida bank innovatsiyalarini joriy etish jarayonini modellashtirish formatida muvaffaqiyatli raqamli transformatsiyani amalga oshirish yuqorida aytib o'tilgan asosiy yo'nalishlarga ko'ra, texnologik platformadan tashqari, bank tuzilmasining ichki muhitida bir qator tashkiliy o'zgarishlarni amalga oshirish, shuningdek tashqi muhit vakillari bilan maqsadli ishlash zarur; shu bilan birga, bank tuzilmasining ichki muhitida bir qator tashkiliy o'zgarishlarni amalga oshirish kerak bo'ladi. Bank innovatsiyalarini joriy etish va uni amalga oshirish uchun ketma-ket qadamlar bilan harakat qilishdir.

XULOSA

Moliyaviy injiniring – bu yangi moliyaviy mahsulotlarni yaratish, investitsiyalarni optimallashtirish, risklarni boshqarish va moliyaviy samaradorlikni oshirish uchun innovatsion moliyaviy texnologiyalar, vositalar va strategiyalarni birlashtirgan moliya sohasi hisoblanadi.

1. **Moliyaviy vositalar va mahsulotlar:** moliyaviy injiniring innovatsion investitsiyalar va risklarni boshqarish imkoniyatlarini taklif qiluvchi derivativlar, tuzilgan mahsulotlar, obligatsiyalar va boshqa aktivlar kabi moliyaviy vositalar va mahsulotlarni ishlab chiqish va tuzish bilan bog'liq.
2. **Modellashtirish va risklarni baholash:** moliyaviy innovatsiyalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish risklarni modellashtirish va risklarni samarali boshqarish va moliyaviy barqarorlik uchun yuzaga kelishi mumkin bo'lgan oqibatlarini baholashni talab qiladi.
3. **Moliyaviy injiniring va texnologiya:** moliyaviy injiniring moliyaviy strategiyalar va mahsulotlarni ishlab chiqish va amalga oshirish uchun zamonaviy moliyaviy texnologiyalar, matematik modellar, dasturiy va tahliliy vositalardan foydalanishni o'z ichiga oladi.
4. **Portfelni boshqarish va investitsiyalarni optimallashtirish:** moliyaviy injiniringning maqsadi investitsiya portfelini maqbul boshqarishni ta'minlash, rentabellikni oshirish va moliyaviy menejmentga innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali risklarni minimallashtirishdir.
5. **Moliyaviy innovatsiyalar va ijodkorlik:** moliyaviy injiniringning asosiy jihatlaridan biri moliyaviy mahsulotlarni yaratish, o'zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashish va mijozlar ehtiyojlarini qondirish uchun yangi va ijodiy yondashuvlarni izlashdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Бочаров В.В. Финансовый инжиниринг. – СПб.: Питер, –2004. –С. 400.
2. Бродский М.Н., Бродский Г.М. Право и экономика: инвестиционное консультирование. – Санкт-Петербург: Консалт, –1999. –С. 444.
3. Колб Р.У. Финансовые деривативы. Пер. с англ. – М.: Дело, 1997. –С.274-275.
4. Воробьева З. Финансовый инжиниринг на рынке облигаций. Сборник научных трудов. – М.: НГУ, 2002. –С.419-421.
5. Сорос Дж. Алхимия финансов. - М.: Инфра-М, 1996. .С.25-35.
6. Джон Ф.Маршалл, Викул К. Бансал. Финансовая инженерия: Полное руководство по нововведениям: Пер. с англ. –М.: ИНФРА-М, 1998. –С.37.
7. E.J.Kane. Accelerating Inflation, Technological Innovation.-Washington: Journal of Finance. –1981. –P.355.
8. V.Niechans. Financial Innovation, Multinational Banking and Monetary Policy.-Washington: Journal of banking and finance. –№7. –1983. –P.539.
9. V.M.A.Akhtar. Financial Innovations and their Implications for Monetary Policy: an International Perspective.-Washington: Basle. Bank for International Settlements. –1983. –P. 5.
10. V.G.Dufey, J.N.Giddy. The Evolution of Instruments and Techniques and International Financial Markets.-Washington: Suerf Series. –1981. –P. 4.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.